

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 24 marca 2023 r.

BADK.DPK.133.26.2023

P10-15/23	Data wpływu petycji 6 lutego 2023 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 22 marca 2023 r.

**RENTY DLA PRACUJĄCYCH
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

TEMAT

**UMOŻLIWIENIE DOLICZANIA STAŻU PRACY
OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM PRACUJĄCYM ZAWODOWO
DO RENT OTRZYMYWANYCH Z TYTUŁU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI,
BEZ WZGLĘDU NA TO KIEDY POWSTAŁA NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjęcie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej umożliwienia doliczania stażu pracy osobom niepełnosprawnym pracującym zawodowo do rent otrzymywanych z tytułu niepełnosprawności, bez względu na to kiedy powstała niepełnosprawność.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji podnosi, że w aktualnym stanie prawnym osoba niepełnosprawna od urodzenia otrzymuje rentę zazwyczaj socjalną. Jeśli podejmie pracę, pracodawca opłaca za nią składki ZUS, ale te składki nie są przeliczane i nie zwiększa to wysokości pobieranej renty. Wprawdzie osoba taka może po osiągnięciu wieku emerytalnego przejść na emeryturę, ale ze względu na niepełnosprawność często osoby te pracują krócej niż uzyskają wiek emerytalny. Ewentualna emerytura często jest najniższą, co nie poprawia stanu finansów osoby niepełnosprawnej.

Jeśli zaś osoba stała się niepełnosprawna już w wieku produkcyjnym i nabyła prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, to jej renta jest przeliczana jeśli pracuje mimo niepełnosprawności i jej staż pracy ma wpływ na wysokość renty.

Autor petycji zwraca uwagę, że niepełnosprawność to często duże koszty. Jak podkreślono, renty są niskie a aktualny poziom inflacji wysoki. Wnioskowana zmiana prawa zachęciłaby osoby niepełnosprawne do aktywności zawodowej i poprawiłaby ich budżety domowe.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 240 ze zm.) w **art. 4** ust. 1 stanowi, że renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18. roku życia;
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia;
- w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Osobie, która spełnia warunki określone w ust. 1, przysługuje:

- renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała;
- renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Na mocy **art. 6** renta socjalna wynosi 100% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej

niezdolności do pracy ustalonej i podwyższonej zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (ust. 1). Podwyższenia renty socjalnej dokonuje jednostka organizacyjna Zakładu lub organ emerytalno-rentowy (ust. 2). Podwyższenie renty socjalnej następuje z urzędu, a jeżeli wypłata renty została wstrzymana - po jej wznowieniu (ust. 3).

Zgodnie z **art. 10** ustawy - prawo do renty socjalnej ulega zawieszeniu lub świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, na zasadach określonych w art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (ust. 1). Osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy są obowiązani niezwłocznie powiadomić organ wypłacający rentę socjalną o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do tego świadczenia albo zmniejszenie jego wysokości. Powiadomienie następuje w formie pisemnego oświadczenia. W przypadku gdy składki na ubezpieczenia społeczne są odprowadzane przez płatnika składek, osoba pobierająca rentę socjalną jest obowiązana do przedstawienia zaświadczenia albo oświadczenia określającego kwotę przychodu (ust. 7).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 504 ze zm.) w **art. 57 ust. 1** stanowi, że renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- 1) jest niezdolny do pracy;
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;
- 3) niezdolność do pracy powstała w okresach m.in.: ubezpieczenia; opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości określonej w przepisach o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych; czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim; pobierania zasiłku macierzyńskiego;
- 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury z Funduszu lub nie spełnia warunków do jej uzyskania.

Na podstawie **art. 109** ust. 1, na wniosek emeryta lub rencisty wysokość emerytury określonej w art. 53 oraz renty ulega ponownemu ustaleniu na zasadach art. 111-113. Jeżeli w wyniku ponownego ustalenia emerytura lub renta jest niższa, świadczenie przysługuje w dotychczasowej wysokości (ust. 2). Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do emerytury obliczonej zgodnie z art. 24a ust. 5 i art. 54a (ust. 3).

W art. 112 ust. 1 ustawa stanowi, że jeżeli emeryt lub rencista zgłosi wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas

w wymiarze świadczenia okresów składkowych, kwotę przysługującego świadczenia zwiększa się, doliczając:

- do kwoty emerytury, o której mowa w art. 53, lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy po 1,3% podstawy wymiaru, ustalonej w wyniku waloryzacji, za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6;

- do kwoty renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy oraz do kwoty renty rodzinnej części wzrostu, o którym mowa w pkt 1, ustaloną przy zastosowaniu wskaźnika procentowego określonego odpowiednio w art. 62 ust. 2 lub w art. 73 ust. 1.

Przy obliczaniu wzrostu, o którym mowa w ust. 1, okresy składkowe ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy (ust. 2).

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

W ubezpieczeniu społecznym obowiązuje zasada, że w razie wprowadzania zmian na korzyść ubezpieczonych mają one zastosowanie także do osób, które nabyły prawo na poprzednich, mniej korzystnych warunkach. W praktyce oznacza to, że np. poszerzenie katalogu okresów składkowych i nieskładkowych przez ustawę z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS pozwala na uzupełnienie stażu ubezpieczeniowego o nowe okresy i wyliczenie nowej wysokości świadczenia, uwzględniającej zwiększony staż ubezpieczeniowy o posiadane okresy wprowadzone w katalogu. (...) Przeliczanie wysokości emerytury uzasadniała też sytuacja zmiany kwalifikacji danego okresu (na przykład okresy działalności kombatanckiej, początkowo traktowane jako nieskładkowe, obecnie są okresami składkowymi) albo odnalezienie dokumentów poświadczających przebycie jakichś okresów przed złożeniem wniosku o emeryturę. Wniosek o przeliczenie emerytury z uwzględnieniem nowych okresów można zgłosić w każdym czasie. Emerytura w nowej wysokości będzie wypłacana od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o jej przeliczenie¹.

Z systemowego punktu widzenia komentowany przepis jest regulacją zapowiadającą kolejne unormowania odnoszące się do ponownego ustalania prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych (art. 110–113 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Formułuje się w nim zarazem generalną regułę, że jeżeli w wyniku ponownego ustalenia emerytura i renta jest niższa, to świadczenie przysługuje w dotychczasowej wysokości (art. 109 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych jest wyrazem poszanowania zasady korzystności, która stanowi, że ubezpieczonemu przysługuje co do

---

¹ Jędrasik-Jankowska Inetta, Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, [w:] Prawo do emerytury z ubezpieczenia i zabezpieczenia społecznego. Komentarz do ustaw z orzecznictwem, wyd. II, WKP 2019.

zasady świadczenie wyższe bądź wybrane przez niego (por. art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Możliwość ponownego ustalenia prawa do świadczenia została przewidziana w przypadku: 1) emerytury ustalonej na podstawie art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (dla ubezpieczonych urodzonych przed 1.1.1949 r.); 2) rent z tytułu niezdolności do pracy (art. 57); 3) rent rodzinnych, aczkolwiek w ograniczonym zakresie, ponieważ w rachubę wchodzi jedynie ponowne ustalenie prawa na podstawie art. 111 (por. K. Ślęzak, Kwota, s. 303)².

W art. 110-113 ustawy o emeryturach i rentach z FUS określono zasady ponownego ustalania wysokości emerytury ustalonej z uwzględnieniem 24% kwoty bazowej oraz okresów składkowych (liczonych po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych) i nieskładkowych (liczonych po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych) oraz rent. Użyte w treści komentowanego przepisu określenie „renta” oznacza rentę z tytułu niezdolności do pracy i rentę rodzinną.

Art. 113 u.e.r. FUS dotyczy wyłącznie wysokości emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, zaś art. 110 i 111 u.e.r. FUS dotyczą ponownego obliczenia podstawy wymiaru, a art. 112 u.e.r. FUS doliczenia nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów składkowych lub nieskładkowych.

Przeliczenie wysokości świadczenia ma na celu umożliwienie zwiększenia emerytury lub renty w wyniku uwzględnienia w podstawie wymiaru świadczenia okresów ubezpieczenia przypadających zarówno przed, jak i po przyznaniu danego świadczenia. W zależności od tego, czy do ponownego obliczenia wysokości świadczenia będą przedłożone przez emeryta lub rencistę zarobki uzyskane przed, czy po ustaleniu prawa do emerytury lub renty, w odniesieniu do przeliczenia podstawy wymiaru znajdą zastosowanie zasady zawarte odpowiednio w art. 110 i art. 111 u.e.r. FUS. Jeżeli w wyniku ponownego ustalenia wysokości świadczenia emerytura lub renta jest niższa, świadczenie przysługuje w dotychczasowej wysokości.

Należy podkreślić, iż ponowne ustalenie emerytury lub renty może nastąpić jedynie na wniosek zainteresowanego³.

Ponowne ustalenie prawa do świadczeń przez doliczenie stażu pracy polega więc na tym, że kwotę przysługującego świadczenia zwiększa się, doliczając do kwoty otrzymywanej

---

² G. Gudowska, K. Ślęzak (red.), Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, Warszawa 2013.

³ Kwapisz Krystyna, Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, LexisNexis 2013.

dotychczas emerytury lub renty stosowny procent podstawy wymiaru ustalonej w wyniku waloryzacji, odpowiednio za każdy rok okresów składkowych lub nieskładkowych⁴.

INFORMACJE DODATKOWE:

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wskazał, że „Renta socjalna jest świadczeniem mającym szczególny charakter. Analiza pozytywnych przesłanek nabycia prawa do tego świadczenia (art. 2 i art. 4 ustawy z 2003 r. o rencie socjalnej), wśród których brak jest wymogu posiadania jakiegokolwiek stażu ubezpieczeniowego, wskazuje jednoznacznie, iż jest ono przyznawane osobom, które ze względu na stan zdrowia powodujący całkowitą niezdolność do pracy powstałą wskutek naruszenia sprawności organizmu powstałego przed wejściem na rynek pracy, nie miały możliwości „wypracowania” stażu ubezpieczeniowego, który dawałby im podstawę do skutecznego ubiegania się przynajmniej o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Renta socjalna stanowi więc świadczenie o charakterze zabezpieczającym, kompensującym brak możliwości uzyskania uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych, a jej celem jest zapewnienie osobie spełniającej ustawowe warunki do przyznania tego świadczenia środków finansowych niezbędnych do życia”⁵. Powyższe oznacza, iż w przypadku kiedy dana osoba spełnia przesłanki do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy to nie ma możliwości wnioskowania o rentę socjalną, nawet wtedy jeżeli w przeszłości rentę taką pobierała.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z dnia 10 stycznia 2012 r., sygn. akt III AUa 1529/11, wskazał, że renta socjalna ma charakter świadczenia zabezpieczającego, którego celem jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy.

Kwota najniższej emerytury, renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, renty socjalnej i renty rodzinnej **od 1 marca 2023 r.** stanowi 1 588,44 zł⁶.

Sąd Okręgowy w Siedlcach w wyroku z dnia 12 listopada 2015 r. w sprawie IV U 440/15 wskazał, że podstawy do zmiany wysokości otrzymywanego świadczenia nie może stanowić subiektywne odczucie ubezpieczonego o tym, że uzyskiwana przez niego renta socjalna jest za niska. Podkreślenia wymaga, że wysokość renty socjalnej jest ściśle określona przez przepisy i nie zależy od indywidualnych potrzeb danej osoby. Fakt ponoszenia przez ubezpieczonego dużych wydatków na leczenie i rehabilitację nie ma wpływu na wysokość

⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z 27.4.2005 r., II UK 27/05, OSNP 2005, Nr 22, poz. 358.

⁵ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 18 maja 2017 r. II SA/Wa 2128/16.

⁶ <https://www.zus.pl/swiadczenia/renty/kwoty-najnizszych-swiadczen-emerytalno-rentowych>

otrzymywanej renty socjalnej, która uzależniona jest od ustawowo ustalonych wskaźników. Renta socjalna przyznawana jest w stałej wysokości, stanowiącej 84% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ustalonej i podwyższonej zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a ustawodawca nie przewidział żadnych dodatkowych punktów odniesienia przy określaniu jej wysokości. Na marginesie należy wskazać, że do renty socjalnej nie przysługuje dodatek dla sierot zupełnych, który - stosownie do treści art. 76 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - przysługuje sierocie zupełnej uprawnionej do renty rodzinnej⁷. Podkreślić należy, że wskazana w orzeczeniu wysokość renty socjalnej nie jest aktualna, jednak opisane w nim zasady pozostają aktualne.

OPRACOWAŁA

Joanna Maria Leśniarek

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

---

⁷ [http://orzeczenia.siedlce.so.gov.pl/content/\\$N/153015000002021_IV_U_000440_2015_Uz_2015-11-12_001](http://orzeczenia.siedlce.so.gov.pl/content/$N/153015000002021_IV_U_000440_2015_Uz_2015-11-12_001)